

Малахова К.

курсантка ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів
Національної поліції

Федченко В. М.,

професор кафедри кримінального
процесу та стратегічних розслідувань,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

Умови сьогодення, в яких перебуває наша держава у зв'язку з повномасштабним воєнним вторгненням, економічна нестабільність, акцент держави на фінансуванні сил безпеки і оборони, військово-промислового комплексу, соціального захисту та здійснення компенсаційних виплат зумовлює потребу в здійсненні уповноваженими правоохоронними органами особливого контролю щодо стану забезпечення державної економіки, попередження ризиків, пов'язаних з існуючими для неї загрозами, в тому числі запобігання, попередження, виявлення, викриття та розслідування кримінальних правопорушень проти державної власності та кримінально-протиправних дій, вчинених у господарській та службовій сферах.

Кримінальна юстиція зазнала певних змін як в нормах матеріального, так й процесуального права, які були спричинені введенням правового режиму воєнного стану, зумовленого повномасштабною воєнною агресією російської федерації. Зокрема, законодавець посилив кримінальну відповідальність за вчинення переліку кримінальних правопорушень проти власності. Відповідна реакція держави на ймовірні виклики, зумовлені існуючим ризиком внутрішньої дестабілізації держави та попередження вчинення таких протиправних дій, які зокрема вчиняються службовими особами, віднайшла своє відображення у Законі України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» [1] від 03.03.2022 року, встановивши нову кваліфікуючу ознаку за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 ККУ, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем [2] як «вчинення в умовах воєнного або надзвичайного стану», перекласифікувавши вказане кримінально-протиправне діяння у тяжкий злочин, в свою чергу надавши процесуальний механізм доказування у вказаній

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ категорії кримінальних проваджень – проведення негласних (слідчих) розшукових дій.

Здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень за фактами привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем завжди викликає певні труднощі, зумовлені специфікою суб'єктів вказаних кримінальних правопорушень та процесуальними особливостями доказування у кримінальних провадженнях зазначеної категорії [3, с.423]. У процесі здійснення досудового розслідування, основна мета якого – якісний збір доказової бази, яка в свою чергу сприяє встановленню наявності вини особи, спростовуючи чи підтверджуючи обставини, про які було заявлено, та які в свою чергу стали підставою для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР), важливо заздалегідь визначитись з необхідним переліком здійснюваних слідчих (розшукових) дій, завдяки яким органам досудового розслідування необхідно встановити обставини, визначені у ст. 91 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК).

Досліджуваний нами процес доказування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, певним чином, в залежності від способів здійснення, можемо віднести до «білокомірцевої злочинності», збір доказової бази у вказаних категоріях кримінальних проваджень базується на ємкому дослідженні елементів складу кримінального правопорушення, за допомогою передбаченого кримінальним процесуальним законодавством інструментарієм, фундаментом якого слугує отримання показань від осіб, що мають відомості щодо фактичних даних про вчинення зазначеного кримінального правопорушення, встановлення взаємозв'язку між службовим становищем особи та діями, спрямованими на привласнення, розтрату або заволодіння майном.

Найбільш комплексною слідчою (розшуковою) дією, яка надає змогу органам досудового розслідування отримати докази, що в подальшому будуть покладені в основу обвинувальних матеріалів – це обшук. Першочерговим завданням, яке покладається на сторону обвинувачення при отриманні дозволу на його проведення, є доведення мети проведення вказаної слідчої (розшукової) дії, а саме виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукання знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення [4].

При здійсненні обшуку в першу чергу увагу потрібно звертати на фінансову документацію та наявність у ній всіх необхідних реквізитів та наявність ознак підробки. Відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» всі первинні та зведені облікові документи мають такі обов'язкові реквізити: назву документа (форми); дату і місце складання; назву підприємства, від імені якого складено документ; зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;

посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення; особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції [5, с.36].

Також в разі вчинення зазначеного кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб або організованою групою, важливе доказове значення має інформація, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо [6, с.355]. Доказування існування факту вчинення вказаного кримінально протиправного діяння за попередньою змовою групою осіб, організованою групою, злочинною організацією, шляхом отримання вищевказаної інформації, здійснюється шляхом отримання тимчасового доступу до речей і документів, але варто зазначити, що у зв'язку з тим, що вищеперераховані відомості містять охоронювану законом таємницю, тимчасовий доступ здійснюється виключно на підставі ухвали слідчого судді.

Зауважимо, що потужним інструментом доказування при розслідуванні привласнення, розтрати, заволодіння майна шляхом зловживання службовим становищем є проведення комплексу негласних слідчих (розшукових) дій, але через значний зміст зазначеного питання, вказане дослідження потребує здійснення окремих наукових пошуків.

Враховуючи зміст проведеного нами дослідження, відмітимо, що наразі на правоохоронні інституції нашої держави покладений відповідальний обов'язок – забезпечення внутрішньої безпеки, нормального функціонування суспільства, попередження ризиків економічної безпеки держави, шляхом виявлення фактів вчинення окремої категорії кримінальних правопорушень, що посягають на державну власність, а основною метою діяльності органів досудового розслідування є виконання завдань кримінального провадження, яке частково віднаходять своє відображення у якісному процесі доказування обставин вчиненого кримінального правопорушення, в тому числі й тих, які не лише є обвинувальними за своєю суттю, але й тими, які виправдовують та спростовують причетність підозрюваних осіб у вчиненні кримінально-протиправних діянь, які їм інкримінуються.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство : Закон України від 03.03.2022 р. № 2117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text> (дата звернення: 23.11.2023).

2. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 5 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 23.11.2023).

3. Шендрик Ю. В. Проблемні питання здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень за фактами привласнення, розтрати майна або заволодіння

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ним шляхом зловживання службовим становищем / Ю. В. Шендрик // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.). – Дніпро : ДДУВС, 2023. – С. 423-425.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI : станом на 6 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 23.11.2023).

5. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / За ред. М.І. Хавронюка.– К. : Москаленко О. М., 2019. – 464 с.

6. Шендрик Ю. Окремі аспекти застосування тимчасового доступу до речей і документів у кримінальних провадженнях за фактами привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем / Ю. Шендрик // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2022. - № 1 (116). – С. 354-360.

Мельник А. М.

курсант навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Кривокурс О. Г.

викладач кафедри криміналістики та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

СУПЕРЕЧНОСТІ, ЯКІ МОЖУТЬ СВІДЧИТИ ПРО ІНСЦЕНУВАННЯ САМОГУБСТВА

Кримінальні правопорушення проти життя людини є одними з найнебезпечніших, оскільки вони позбавляють людину найціннішого – права на життя, яке закріплене Конституцією України, зокрема статтею третьою, де зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Інсценування самогубства є ще небезпечнішим, оскільки злочинець намагається приховати сліди злочину, що ускладнює розслідування та може призвести до безкарності.

Інсценування самогубства полягає у створенні таких умов на місці події, за яких слідова картина умисного вбивства максимально наближена до слідової картини, притаманної самогубству, з метою введення в оману уповноважених осіб, які здійснюють досудове розслідування, та уникнення винною особою кримінальної відповідальності.

Вбивства, замасковані під самогубства, можуть вчинятись з різних